

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05/010.06.02/17-1
Konu : TCK'nın 299 ve 301'inci maddeleri
gereğince soruşturma veya kovuşturma
yapılması Adalet Bakanının iznine
bağlı suçlar

09/05/2008

GENELGE
No : 18/1

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 299'uncu maddesi gereğince kovuşturma yapılması Adalet Bakanının iznine bağlı olan "Cumhurbaşkanına hakaret" suçu nedeniyle yapılan soruşturma işlemleri ile anılan Kanun'un "Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama" kenar başlıklı 301'inci maddesinde yer alan suçlardan dolayı kovuşturma yapılmasının Adalet Bakanının iznine bağlı olmaktan çıkarıldığına ilişkin hususları vurguladığımız 01/01/2006 tarihli ve (18) No'lu Genelgenin; TCK'nın 301'inci maddesinde 30/4/2008 tarihli ve 5759 sayılı Kanun'un 1'inci maddesi ile yapılan değişiklik sonucu bu maddede yazılı suçlarda soruşturma yapılmasının Adalet Bakanının iznine bağlanması karşısında güncellenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu kanunî düzenleme sebebiyle; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 299 ve 301'inci maddelerinde yer alan suçların soruşturma evresinde, işin sürüncemede kalmaması için lüzumsuz yazışma ve gecikmelere sebebiyet verilmemesi bakımından aşağıda yer alan hususların hatırlatılmasında yarar görülmüştür.

Bilindiği üzere; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 24'üncü maddesinde din ve vicdan hürriyeti, 25'inci maddesinde düşünce ve kanaat hürriyeti, 26'ncı maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, 27'nci maddesinde ise bilim ve sanat hürriyeti düzenlenmiş bulunmaktadır.

Öte yandan; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9'uncu maddesinde düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, 10'uncu maddesinde ise ifade özgürlüğü yer almıştır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına göre de, temel hak ve özgürlüklerden biri olan "düşünceyi açıklama özgürlüğü"; demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden ve toplumun ilerlemesi ve her bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini oluşturmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince yapılan yorumunda bu "hürriyet"; sadece toplumda beğenilen, kabul gören, zararsız veya kayıtsızlık içeren bilgiler veya fikirler için değil aynı zamanda kırıncı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerli sayılmış ve bunun demokratik bir toplumun olmazsa olmaz unsurlarından olan çok seslilik, tolerans ve hoşgörünün gereği olduğu vurgulanmıştır.

Diğer taraftan; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun;

"Cumhurbaşkanına hakaret" kenar başlıklı 299'uncu maddesinde;

"(1) Cumhurbaşkanına hakaret eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Verilecek ceza, suçun alenen işlenmesi halinde, altıda biri; basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, üçte biri oranında artırılır.

(3) Bu suçtan dolayı kovuşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır.”

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05/010.06.02/17-1

“Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama” kenar başlıklı 301’inci maddesinde;

“(1) Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ve Devletin yargı organlarını alenen aşağılayan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Devletin askerî veya emniyet teşkilatını alenen aşağılayan kişi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.

(4) Bu suçtan dolayı soruşturma yapılması, Adalet Bakanının iznine bağlıdır.”

Hükümlerine yer verilmiştir.

Bu itibarla;

İzne bağlı olan bu suçlar hakkında yapılan soruşturmalarda, soruşturma veya kovuşturma yapılmasının Adalet Bakanının iznine bağlı tutulmasındaki amaç da göz önünde bulundurulurak;

A) TCK’nın 299’uncu maddesi gereğince “kovuşturma” yapılması Adalet Bakanının iznine bağlı “Cumhurbaşkanına hakaret” suçlarında;

1- Soruşturmanın, kolluk makam ve memurlarına bırakılmayarak bizzat Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği bir Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması,

2- Soruşturma evresi sonunda toplanan delillerin, kamu davası açılmasını gerektirecek şekilde suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturması hâlinde, düzenlenecek evrakın, buna ilişkin gerekçeli düşünce de belirtilmek suretiyle fezlekeye bağlanarak ağır ceza Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, aksi durumda soruşturma evrakı gönderilmeden kanunî gereğinin mahallinde takdir ve ifa olunması,

3- Kovuşturma yapılması izne bağlı olan suçu işlediği iddia olunan şüphelilerden hangilerinin tutuklu olduğunun fezlekedede açıkça belirtilmesi yanında, fezlekenin sağ üst köşesine de “Tutuklu-İş” ibaresinin belirgin bir şekilde yazılması,

4- Şüpheliye isnat edilen suçun; ne şekilde ve hangi sözlerin sarf edilmesi suretiyle işlendiğinin fezlekedede açık bir şekilde belirtilmesi,

5- Olayın failine ait nüfus kayıtları ile akıl hastalığına duçar veya aklî malûliyete müptelâ olanların raporlarının mutlaka soruşturma evrakına eklenmesi,

6- Kovuşturması izne bağlı suçun birden fazla olması durumunda, şüphelinin bütün suçları ile ilgili olarak izin talebinde bulunulması,

7- Kovuşturma izni alınmadan kamu davasının açılması ve mahkemece bu durumun tespiti ile durma kararı verilerek dosyanın Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmesi durumunda; sanığın hangi suçundan dolayı izin istenildiğinin açıkça belirtilmesi ve bu takdirde dahi evrakın Cumhuriyet savcısı tarafından fezlekeye bağlanarak gerekçeli düşünce belirtilmek suretiyle sunulması,

B) TCK’nın 301’inci maddesi gereğince “soruşturma” yapılması Adalet Bakanının iznine bağlı “Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama” suçlarında;

1- Cumhuriyet başsavcılıklarına yapılan ihbar ve şikâyetlerin öncelikle soruşturma defterine kaydedilmesi,

- 2- Soruşturma evresindeki izin öncesi ve sonrası tüm adlı işlemlerin, bizzat Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği bir Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması,
- 3- Soruşturma izni verilmeden önce hakkında suç isnadında bulunan kişilerin savunmasının alınmaması,

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05/010.06.02/17-1

4- Soruşturma evresinde izin alınmadan önce yapılan inceleme sonunda toplanan delillerin, soruşturma izni talep edilmesini gerektirecek şekilde suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturması hâlinde düzenlenecek evrakın; şüpheliye isnat edilen suçun ne şekilde ve hangi sözlerin sarf edilmesi suretiyle işlendiği ile Cumhuriyet savcısının soruşturma izni verilmesi konusundaki gerekçeli düşüncesini de içeren fezleke ekinde ağır ceza Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, aksi durumda inceleme evrakı gönderilmeden kanunî gereğinin mahallinde takdir ve ifa olunması,

5- İzin verilmesi üzerine yürütülen soruşturma sonunda iddianameyle dava açılması veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi hâlinde evrakın bir örneğinin gönderilmesi, izin verilmemesi durumunda ise işlem sonucunun bildirilmemesi,

6- Soruşturma izni alınmadan kamu davasının açılması ve mahkemece bu durumun tespiti ile durma kararı verilerek dosyanın Bakanlığımız Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesine karar verilmesi durumunda; sanığın hangi suçundan dolayı izin istenildiğinin açıkça belirtilmesi ve bu takdirde dahi evrakın, Cumhuriyet savcısı tarafından fezlekeye bağlanarak gerekçeli düşünce belirtilmek suretiyle sunulması,

C) Ayrıca;

1- TCK'nın 299 ve 301'inci maddelerinde yazılı suçların birlikte işlenmesi hâlinde, bu suçların soruşturması ayrı usullere tbi olduğundan, öncelikle evrakın tefrik edilmesi ve her suç bakımından buna göre işlem yapılması,

2- Genelgemize konu suçların 5187 sayılı Basın Kanunu kapsamında işlenmesi hâlinde, anılan Kanun'un 26'ncı maddesinde belirtilen ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden iki ay, diğer basılmış eserler yönünden dört ay içinde açılması zorunluluğu ile bu suçlarda izin için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma sresinin duracağı ve durma sresinin iki ayı geçemeyeceği hususlarının hatırdan çıkarılmaması,

3- 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'a aykırılık gibi kovuşturma yapılması izne bağlı olmayan suçların; Türk Ceza Kanunu'nun 299 ve 301'inci maddelerindeki suçlarla birlikte işlenmesi hâlinde, bu suçlar bakımından evrakın tefrik edilerek Cumhuriyet başsavcılığınca genel hükümler dairesinde işlem yapılması,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesini rica ederim.

Mehmet Ali şAHİN
Bakan